

Fremmede planter

Gjenkjenning i felt

Felthåndbok for fremmede planter

Vi har laget en håndbok med foto og beskrivelser for å kjenne igjen noen av de vanligste fremmede plantene som blir bekjempet i kommuner i Oslo og Viken fylke. Beskrivelsene følger Lids flora og støtter seg også på Gyldendals store nordiske flora og Artsdatabankens nettsider om fremmede arter.

Fremmede arter er arter som opptrer utenfor sitt naturlige utbredelsesområde, det vil si utenfor det området artens naturlige spredningspotensial tilsier at den skal være. Fremmede arter er spredt til nye områder bevisst eller ubevisst ved hjelp av menneskers aktivitet.

Kildehenvisninger

Lid, J. & Lid, D.T. 2005. Norsk flora 7. Utgave ved R. Elven (Redaktør). Det Norske Samlaget, 1230s.

Mossberg, B. & Stenberg, L. 2018. Gyldendal store nordiske flora. Gyldendal Norsk Forlag, 975s.

Artsdatabanken (2018). Fremmedartslista 2018. Hentet

(21.06.2021) <https://www.artsdatabanken.no/fremmedartslista2018>

FAGUS Fakta Nr 1, 3, 4, 6 og 8 / 2020, Nr 3/2010. Kunnskapsblad fra FAGUS

Rådgivning, hentet (07.07.2021) https://fagus.no/apent_for_alle/

Fotolisenser

CC BY 4.0 (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.no>)

CC BY SA 3.0 (<https://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/deed.no>)

Tekst og utforming: Kristine Ekelund

Forsidefoto: Parkslirekne av Øystein Rø sok, kjempespringfrø av Thomasz Czychylo/[CC BY SA 3.0](https://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/deed.no), rynkerose av Velia Karine Adobor.

Baksidefoto: Rynkerose av Liv Ingrid Kravdal.

Refereres som: Ekelund, K. 2021. Fremmede planter. Gjenkjenning i felt. Statsforvalteren i Oslo og Viken.

Innhold

Boersvineblom (<i>Senecio inaequidens</i>).....	2
Skunkkala (<i>Lysichiton americanus</i>).....	4
Russesvalerot (<i>Vincetoxicum rossicum</i>)	6
Kjempebjørnekjeks (<i>Heracleum mantegazzianum</i>)	8
Kjempespringfrø (<i>Impatiens glandulifera</i>	10
Rynkerose (<i>Rosa rugosa</i>).....	12
Parkslirekne, hybridlirekne og kjempeslirekne (<i>Reynoutria japonica</i> , <i>Reynoutria x bohemica</i> og <i>R. sachaliensis</i>).....	14
Kanadagullris (<i>Solidago canadensis</i>)	16
Hagelupin og sandlupin (<i>Lupinus polyphyllus</i> og <i>L. nootkatensis</i>	18
Gravbergknapp og sibirbergknapp (<i>Phedimus spurius</i> og <i>P. hybridus</i>).....	20
Filtarve og sølvarve (<i>Cerastium tomentosum</i> C. <i>biebersteinii</i>) ...	22
Russekål (<i>Bunias orientalis</i>).....	24
Fagerfredløs (<i>Lysimachia punctata</i>)	26

Boersvineblom (*Senecio inaequidens*)

Boersvineblom

Kjennetegn: 20 - 80 cm høy. Tidlig i vekstsesongen kjennes den på bladene som er linjeformet, nesten helrandet, 6-7 cm lange og 1-5 mm brede. Bladene omslutter stengelen ved grunnen. Nedre del av stengelen er ofte forvedet og rikt forgreinet, nesten uten hår. Spres både med frø og rotutløpere.

Blomstring: Juli - september. De gule kurvblomstene blir 2-2,5 cm brede. Kurvplantefamilien.

Voksested: Sterkt påvirkta mark som skrotemark, havner og langs jernbaner. Øker i naturlig mark som sanddyner, enger, grasmark og tørre områder ved havstrand.

Forvekslingsarter: Skilles fra andre svineblomarter ved å ha lange, smale blad. Klistersvineblom (fremmed art), åkersvineblom (hjemmehørende) har begge flikete blad.

Giftig for mennesker og dyr.

Foto: Forrige side: Øverst til venstre og nederst: Bård Øyvind Bredesen/Oslo kommune. Øverst til høyre: Oddvar Pedersen/[CC BY 4.0](#). Denne side: Eli Fremstad/[CC BY 4.0](#).

Skunkkala (*Lysichiton americanus*)

Foto: Denne side: Ingrid Salvesen/[CC BY 4.0](#). Neste side: Venstre: Gunnar Bjar/Statsforvalteren i Oslo og Viken. Høyre: Øyvind Hermansen.

Skunkkala

Kjennetegn: 20 - 40 cm høy plante. Bladene er rent grønne med en kort stilk. De kommer opp etter blomstring i mai og blir 30 - 120 cm lange og opptil 1 m brede. Planten vokser ofte i store bestander med mørke opprette jordstengler. Planten spres med frø og danner kloner som kan fragmenteres.

Blomstring: April - mai. Små blomster sitter på en brunlig kolbe omgitt av et skinnende gult hylsterblad (10 - 25 cm langt). Lukter vondt (skunk). Bærene blir grønne og modner i juli/august.

Voksested: Våtmark med eller uten tresjikt, myr, bekker, elvebredder og vann.

Forvekslingsarter: Myrkongle (hjemmehørende) er mindre med hjerteforma blader og hvite hylseblad. Kan likne bladene til høymolarter og borre-arter, men disse har bladene på lange skaft. Borrene har myke blader og vokser som regel ikke i våtmark. Hvit skunkkala har foreløpig ikke etablert seg i Norge. Den har hvite hylseblader rundt blomster-kolben (uten lukt), og bladene er blågrønne og smalere.

Svakt giftig.

Russesvalerot (*Vincetoxicum rossicum*)

Russesvalerot

Kjennetegn: Oftest 70 - 100 cm høy på tørre vokseplasser, mens på mer fuktige og skyggefulle steder kan den utvikle seg til en 2-3 m høy slyngplante. Stengelen er rund. Planten har omfattende jordstengel som går dypt og vidt utover. Den er fint håra og har som regel hvit saft. Bladene står motsatte, er helrandet og blir 4 - 9 cm lange. Kan vokse i tette bestander. Flerårig. Spres med frø og klonal vekst.

Blomstring: Juni - juli. Blomstene er små, 5-tallige og brunrøde og sitter 5 - 20 sammen i klaser i bladhjørnene. Fruktar blir 4 - 5 cm lange belgkapsler som inneholder frø med frøull. Svalerotfamilien.

Voksested: Først og fremst på grunnlent kalkmark, kalkrike enger, kantkratt, rasmark, steinete områder, beitemark, gamle åkre, elvebredder og sjønære områder, men kan også etablere seg i kalkfuruskog, kalklindeskog, tett løvskog og rik fuktmark.

Forvekslingsarter: Kan likne andre planter med motsatte blad før blomstring, men f.eks. arter i leppeblomstfamilien har firkanta stengel og ofte aromatiske lukter.

Ikke giftig, men kan hos noen fremkalle allergiske reaksjoner i form av opphovning og utslett.

Foto: Forrige side: Karoline Bredland/Statsforvalteren i Oslo og Viken (øverst til venstre). Liv Ingrid Kravdal/Statsforvalteren i Oslo og Viken (øverst til høyre og nederst, og denne side til venstre). Denne side til høyre: Kim Abel.

Kjempebjørnekjeks (*Heracleum mantegazzianum*)

Kjempebjørnekjeks

Kjennetegn: 1,5 - 5 m høy. Den er stivt håra og har sterk lukt. Det første året har planten rosetter av store blader. Det nederste bladet er like bredt som langt, opptil 1m. Bladene er

koblete/finnete i flere etasjer, og har langt tilspissete fliker.

Bladstilkene er ofte rødflekket. Etter et par år vokser det opp en kraftig stengel som er kantete, hul, 5-10 cm tykk, med røde flekker nederst. Planten har forgreinet rotstokk, og spres først og fremst med frø.

Blomstring: Juli - september. Planten får blomster etter 2-4 år, de er små, hvite og vokser i en litt hvelva skjerm (kjempebjørnekjeks 50-80 cm bred, tromsøpalme 20-50 cm bred). Skjermplantefamilien.

Voksested: Veikanter, næringsrik skrotemark, i eng og beitemark i gjengroing, skogkanter, bekke- og ravedaler, langs vannkanter (flommark) og i kanten av strandskog. Oftest i åpent terreng, men av og til i halvskygge i løvskog.

Forvekslingsarter: Både sibirbjørnekjeks og kystbjørnekjeks (begge hjemmehørende) mangler den sterke behåringen og blir bare opptil 2 m høye, har smalere stilk (opptil 2 cm tykk) og mindre blomsterskjerm (20 cm bred). Sløke er nesten ikke håra, fint håra øverst på stilken. Tromsøpalme (fremmed art) likner kjempebjørnekjeks og blir omtrent like høy, er sterkt håra og har sterk lukt, men den vokser i tuer og har som oftest jevnere rødfarge på stengel og bladstilk. Det nederste bladet er lengre enn bredt. Planten er flerårig med omfattende rotsystem som spres med både frø og stengelbiter.

Plantesaften kan i sollys forårsake hudskader/kraftig forbrenning.

Foto: Forrige side: Øverst til venstre: Gunnar Bjar/Statsforvalteren i Oslo og Viken, øverst til høyre og nederst: Velia Karine Adobor. Denne side: Eli Fremstad/CC BY 4.0.

Kjempespringfrø (*Impatiens glandulifera*)

Kjempespringfrø

Kjennetegn: Planten er oftest 0,5 - 2 m høy. Stengelen er kraftig, glatt, saftfull, hul og leddet. Den brykker lett og er ofte rødlig. Bladene er sagtannede og står motsatte eller 3 i krans oppover stengelen. De er mørkegrønne, tykke og noe saftfulle. Planten spres bare med frø og har et svært grunt rotsystem.

Blomstring: Juni - oktober. Blomster er store røde til rosa av og til hvite. Springfrøfamilien.

Voksested: Fuktig skog, våt eng, flommark, vannkanter, brakkmark, vei- og åkerkanter, strandeng, strandskog, elvebredder, sumper, grøfter, fuktig og hogstflater.

Forvekslingsarter: Før blomstring kan bladene likne mongolspringfrø (fremmed art) og springfrø (hjemmehørende) som begge har lyst gule blomster. Mongolspringfrø har tynnere og finere tannede blad (kvasstannede). Springfrø har butt-tannede blader.

Ikke giftig.

*Foto: Forrige side øverst og denne side til høyre: Eli Fremstad/[CC BY 4.0](#).
Forrige side nederst: Thomasz Czyczylo/[CC BY SA 3.0](#). Denne side øverst til venstre: Kristine Ekelund.*

Rynkerose (*Rosa rugosa*)

Rynkerose

Kjennetegn: Opptil 2 m høye busker. Skuddene er tykke, håra og tett tornete. Tornene er ulikt lange, rette og har hår ved grunnen. Bladene er blankt grønne, rynkete, tykke og sagtannete. Oversiden av bladet er uten hår mens undersiden er tett håra. Spres med frø og mye rotskudd.

Blomstring: Juni - september. Mørk rosa blomster (opptil 10 cm brede) på filthåra, bøyde skaft. Tomatrunde nyper 2-3 cm brede.

Voksested: Tåler salt, vokser både fuktig og tørt. Sandstrender, strandenger, på grus og stein, tangvoller, strandberg, gammel eng, gressmark, veikanter og andre åpne områder.

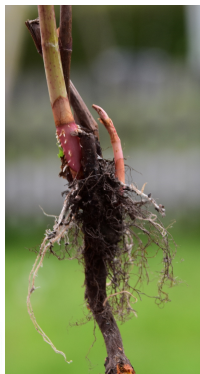
Forvekslingsarter: Rynkerose skiller fra våre hjemmehørende roser ved å ha tallrike, kraftige torner med filthåra basis, rynkete blader og sammentrykt fasong på nypene.

Ikke giftig.

Foto: Forrige side øverst til høyren og nederst til venstre: Liv Ingrid Kravdal/Statsforvalteren i Oslo og Viken. Resten: Velia Karine Adobor.

Parkslirekne, hybridlirekne og kjempeslirekne

(*Reynoutria japonica*, *Reynoutria x bohemica* og *R. sachaliensis*)

Parkslirekne, hybridslirekne og kjempeslirekne

Kjennetegn: Opptil 2 - 3 m høye buskformete planter. Bambusliknende hul stengel. Bladene er læraktige, har tydelige nerver og bladspiss og blir omtrent så store som håndflaten til en voksen person. Bladene til parkslirekne har rett eller nesten rett bladgrunn, kjempeslirekne dypt hjerteformet, mens hybridslirekne har brett hjerteformet grunn (kan ha mellomformer). Parkslirekne har ikke hår på undersiden av bladet, det har de to andre. Stengelen hos parkslirekne og hybridslirekne har rødbrune flekker, mens stengelen hos kjempeslirekne er uten flekker. Spres med krypende jordstengler (som kan gå dypt) og med biter av stengler (får ikke modne frø).

Blomstring: August - oktober. Kremhvite små blomster i tettblomstra greiner fra bladhjørnet. Slireknefamilien.

Voksested: Hybrid- og parkslirekne vanligst. Alle de tre artene finnes på skrotemark, langs transportårer, i parker og hager. Har også spredd seg i skogkanter, i ulike typer skog (blandingsløvskog, furu-bjørkeskog, gråor-heggeskog), i flommark langs bekker, elver og vann, i gjengroende eng og beitemark og sjøstrender (over flo).

Forvekslingsarter: Kjennes godt på bladformen sammen med bambusliknende bladstengler.

Ikke giftig.

Foto: Forrige side: Parkslirekne øverst venstre: Øystein Røsok/Statsforvalteren i Oslo og Viken. Hybridslirekne, parkslirekne og parkslirekne med rot: Velia Karine Adobor. Denne siden: Parkslirekne (venstre), hybridslirekne (midten): Velia Karine Adobor. Eli Fremstad/[CC BY 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/): forrige side kjempeslirekne, denne side øverst til venstre kjempeslirekne.

Kanadagullris (*Solidago canadensis*)

Kanadagullris

Kjennetegn: 0,5-1,8 m høy, kraftig, opprett flerårig plante. Bladene oppover stengelen er skrustilte, smale og sagtannede. Stengelen er uten hår nederst, håra øverst, uten forgreininger og er ofte rødfarget. Planten sprer seg med frø og krypende jordstengler med sterk vekst. Overjordiske plantedeler og løse blader kan slå røtter.

Blomstring: Juli - oktober. Blomsterstanden er pyramideformet og har tett med gule blomster på spredte greiner. Kurvplantefamilien.

Voksested: Grasmark, eng, fukteng, skogkanter, lysåpen skog, grunnlendt kalkmark og alle typer skrotemark som vegkanter, åkerkanter, langs jernbaner og overgang innmark/skog.

Forvekslingsarter: Kjempegullris (innført) som er mindre vanlig, er svært lik, men er uten hår på stengelen som ofte er litt blågrønn. Gullris (hjemmehørende) er en mindre plante, har bredere blader med mange sidenerver (kanadagullris har to sidenerver ved siden av midtnerven). Skjermesveve (hjemmehørende) kan likne før blomstring, men den har bare en tydelig midtnerve og mange små sidenerver. Geitrams (hjemmehørende) sine blader likner, men den har helrandete blader.

Ikke giftig, men utslett ved håndtering kan forekomme.

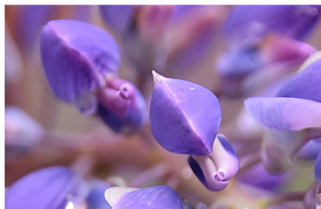
Foto: Alle forrige side og denne side øverst til venstre: Velia Karine Adobor. Denne side, øverst til høyre: Gunnar Bjar.

Hagelupin og sandlupin

(*Lupinus polyphyllus* og *L. nootkatensis*)

Hagelupin og sandlupin

Kjennetegn: 0,5 - 1,2 m høy, flerårig plante. Stengelen er korthåra. Bladene er kobla med mange småblad sammen (7-15 cm lange) som er tilspisset i tuppen og langhåra på undersiden. Sandlupin er mindre enn hagelupin med færre, mindre og mer avrunda kobla småblad, og en mer buskaktig vokseform med greina stengel. Plantene spres med frø og jordstengler og biter av jordstengler.

Blomstring: Juni - august. De blå, rosa, hvite eller lilla blomstene sitter i lange klaser. Belgen blir brun, hårete og tykk med 4-10 frø.

Voksested: Særlig vanlig på veikanter og annen skrotemark, ellers i grasmark, skogkanter også langs vassdrag, elveører og havstrand på grus- og sandjord.

Forvekslingsarter: Andre viltvoksende/hjemmehørende planter med kobla blad er mindre i størrelse. Hagelupin spirer med en håra stilk, små blad som er hele i kantene og håra på undersiden.

Ikke giftig.

Foto (hagelupin): Forrige side: Øverst høyre: Øystein Røsok/Statsforvalteren i Oslo og Viken. Denne side høyre: Kristine Ekelund. Resten: Velia Karine Adobor.

Gravbergknapp og sibirbergknapp

(*Phedimus spurius* og *P. hybridus*)

Gravbergknapp og sibirbergknapp

Kjennetegn: Begge artene er krypende, flerårig sukkulente planter. De kan danne heldekkende matter på åpne solrike lokaliteter. Bladene er flate og bladskuddene står tett, nærmest som en rosett mot enden. Vintergrønne blader. Begge artene har frømodning, men spres hovedsakelig med avrevne skuddbiter som slår rot.

Gravbergknapp: Rosa, av og til hvite blomster med 5 kronblad. Bladene er omvendt eggforma og har noe rundere tenner mot spissen enn sibirbergknapp. Bladene står oftest motsatt. 7-15 cm.

Sibirbergknapp: Gule blomster med 5 kronblad på en rød blomsterstilk. Bladene er noe smalere enn gravbergknapp, står ikke motsatt og har butte tenner mot spissen. 10-25 cm høy.

Blomstring: Juli - august.

Voksested: Skrotemark og veiskråninger, forvillet til åpen grunnlendt mark både kalkrik og kalkfattig, slåttemark. Tåler salt og saltsprut og finnes på strandberg og strandnære områder.

Forvekslingsarter: De hjemmehørende sukkulente plantene har enten mindre og ikke flate blad som f.eks. bitterbergknapp, eller plantene er større og ikke mattedannende slik som f.eks. smørbukk.

Ikke giftig.

Foto: Forrige side: Øverst til venstre: Eli Fremstad/[CC BY 4.0](#). Midten til venstre: Liv Ingrid Kravdal/Statsforvalteren i Oslo og Viken. Nederst: Karoline Bredland/Statsforvalteren i Oslo og Viken. Øverst til høyre og denne side: Velia Karine Adobor.

Filtarve og sølvarve

(*Cerastium tomentosum* C. *biebersteinii*)

Filtarve og sølvarve

Kjennetegn: 10-40 cm høy, flerårig plante som vokser i tette matter.

Stengler og blader er hvite av filthår. Stenglene står rett opp med sideskudd fra de nederste bladhjørnene. Blader 1-3 cm lange. Planten spres både med frø og klonal vekst. Filtarve og sølvarve er svært like.

Blomstring: Mai - juni. Hvite blomster med 5 kronblad sitter oftest med få blomster (opptil 15) i en kvast. Nellikfamilien.

Voksested: Spesielt invasiv på svaberg og gunnlenndt mark, særlig på kalkmark, men vokser også kalkfattig. Tørrbakker, berg, tørreng, veikanter, grusjord og skrenter.

Forvekslingsarter: Likner storarve (hjemmehørende) på blomstene, men storarve er ikke hvit av filthår. Filtarve kan krysse seg med storarve.

Ikke giftig.

Alle foto er av filtarve: Velia Karine Adobor.

Russekål (*Bunias orientalis*)

Russekål

Kjennetegn: 60 - 120 cm høy. Toårig, sjelden flerårig. Rota er grov og kan vokse mer enn 1,5 meter dypt med mange formeringsknopper. Stengelen er greina med små kjertler og stive, ugreina og greina hår. Nederste bladet/grunnbladet er fjærflika, gulgrønne og langskafta. Nederste blad på stengelen er buktdelte med stor trekanta endeflik. De øverste bladene er ofte hele. Spres med frø, rotbiter og rotskudd.

Blomstring: Juni - juli. Blomsterstanden er ofte rikt forgreina med gule 4-tallige kronblad. Frøkapslene (skulpene) ligner nøtter, 7-9 mm, de er skjevt eggerunde og knudrete. Frø modnes fra midten av juli.

Korsblomstfamilien.

Vokseplasser: Vokser på åpen næringsrik leir- eller sandjord. Veikanter, veiskråninger, jernbanetomter, grasbakker, enger og skrotemark.

Forvekslingsarter: Kan likne andre planter i korsblomstfamilien, men ingen av de andre har så kraftig rosett. Russekål har tydelige kjertler som ses som små brunrøde prikker på stengler og ofte på undersiden av blader.

Ikke giftig.

Alle foto av russekål: Velia Karine Adobor.

Fagerfredløs (*Lysimachia punctata*)

Fagerfredløs

Kjennetegn: Opptil 1 m høy. Stengelen er dunhåra. Bladene (4-12 cm) står i krans er finhåra og har sorte kjertelprikker på undersiden. Planten har kraftig klonal vekst med jordstengler som lett slår rot ved f.eks. flytting av jordmasser. Planten spres til en viss grad med frø.

Blomstring: Juli - september. Blomstene er 5-tallige. De er gule med oransje felt innerst. De står opprett og oftest to sammen på ca. 2 cm lange skaft i hvert bladhjørne.

Vokseplasser: Etablerer seg lett på skrotemark, grøfter, veikanter, i forfalne enger, skogkanter og inn i middels næringsrik fastmarkskog og flommarkskog.

Forvekslingsarter: Likner fredløs (hjemmehørende). Fredløs har som regel 3 blader i krans, av og til 4 eller bladene motsatte på stengelen. Fagerfredløs har tettere med blad hele veien opp parallelt med blomstene helt til topps i stilken. Den har også svarte prikker på undersiden av bladene. Blomstene hos fredløs sitter i spredte samlinger i bladhjørnene, mens fagerfredløs har to sammen.

Ikke giftig.

Alle foto av fagerfredløs: Velia Karine Adobor

